

Fati ISENI & Agim JAKUPI

VRASJET DHE DHUNA NË VENDBANIMET SHQIPTARE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË GJATË VITIT 2001

Trajtimi jo i mirë që u bëhej shqiptarëve në Maqedoni nxiste pakënaqësi të vazhdueshme te ata, si dhe përshtypja se bazat e shtetit të ri nuk janë mbështetur plotësisht nga shqiptarët e Maqedonisë, ndikuan që ky akumulim i shqetësimeve për dekada me radhë të shpërthejë në formën më të vullshme. Dalja në skenë e Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare në fshatin Tanushë të Shkupit, më 16 shkurt 2001, shënoi fillimin e një krize të re në Ballkan. Faktori ndërkombëtar shfaqti shqetësim të menjëhershëm duke kujtuar luftërat e tmerrshme në Kroaci, Bosnjë dhe Kosovë. Diplomacia europerëndimore e konsideronte edhe më të rrezikshme luftën në Maqedoni për shkak të mundësisë së involvimit të shteteve fqinje.

Lidhjet e popullatës maqedonase me serbët dhe solidarizimi me ata gjatë sulmeve të NATO-s mbi Serbinë ngjallën dyshimin te maqedonasit se edhe në Maqedoni, NATO dhe Perëndimi mbështesin shqiptarët dhe UÇK-në. Blloku maqedonas u befasua me këtë kryengritje dhe nuk e kishin të qartë se çfarë do të ndodhë në të vërtetë. Në fakt NATO-ja sipas Sekretarit Gjeneral të saj nuk do të vazhdonte mandatin për t'i dhënë ndihmë ushtarake Maqedonisë, por për të siguruar kufirin me Kosovën. Me gjithë përpjekjet e faktorit ndërkombëtar sërish lufta mori përmasa të mëdha, e cila rezultoi me shumë viktima, ndërsa për fatin e keq u vranë edhe shumë civilë nëpër vendbanimet shqiptare nga sulmet e aviacionit dhe mjetet artilerike ushtarake të shtetit. Me gjithë përpjekjet për të ruajtur *status quo*-në në Maqedoninë e Veriut, sërish për shkak të pakënaqësive të mëdha të popullatës shqiptare përmasat e konfliktit do të rriteshin me shumë intensitet.¹ Për dallim nga krizat e tjera në ish- Jugosllavi, tani faktori europerëndimor do të ndërmerr ofensivë diplomatike që në ditët e para të

¹ Zidas Daskalovski, *Walking on the Edge: Consolidating Multiethnic Macedonia*, 1989-2004, Chapel Hill, NC: Globic Press, 2006, f. 55.

konfliktit dhe do të luaj një rol shumë aktiv deri në gjetjen e zgjidhjes paqësore.

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Lordi Robertson, urdhëroi një mision të menjëhershëm politik dhe ushtarak në kryeqytetin e Maqedonisë, megjithëse nga maqedonasit kishte dyshime se kjo i mbështeste shqiptarët.² Lordi Robertson kishte qartësuar se NATO do të kujdesej për kufirin Kosovë-Maqedoni e Veriut dhe nuk do të asistonte Ushtrinë e Maqedonisë e Veriut.³ Po ashtu, në takimin e ministrave të Jashtëm të NATO-s, më 28 shkurt 2001, Sekretari i Shtetit i SHBA-së, Colin Powell ripohoi angazhimin e SHBA-së ndaj Ballkanit. Ndërsa Hombach, koordinator i posaçëm i Paktit të Stabilitetit për Evropën Juglindore, kërkoi nga NATO-ja që të rriste sigurinë përgjatë kufirit me Maqedoninë. Këto veprime të menjëhershme të Aleancës Veri-Atlantike treguan përkushtimin e saj ndaj ruajtjes së paqes në Ballkan, por kjo flet edhe për vetë seriozitetin e situatës dhe rrezikun e eskalimit të saj. Më 2 mars 2001, Parlamenti i Maqedonisë ratifikoi një traktat kufitar me Serbinë, sipas së cilës precizohej vija e demarkacionit në pjesën Kosovë-Maqedoni.⁴ Kjo nënkupton se Maqedonia e njihte ende Serbinë si sovranë në territorin e Kosovës përkaj faktit se tani ishte një realitet krejtësisht tjetër në terren. Me qëllim të moskomplikimit të mëtejme të gjendjes së sigurisë, më 2 mars 2001, NATO do t'i kërkojë Maqedonisë që të mos ndërmarrë ofensivë ndaj UÇK-së.

Me që konflikti tani merrte përmasa të mëdha, nuk do të ngelin pa u involvuar edhe fuqitë ballkanike. Më 6 mars kryeministri i Maqedonisë, Ljubčo Georgievski, zhvilloi takime me homologët e tij grekë, shqiptarë dhe bullgarë.⁵ Presidentin bullgar, Petar Stojanov, theksoi se do të shqyrtojë mundësinë e dërgimit të trupave bullgare në Maqedoni.⁶ Faktori ndërkombëtar u shqetësua për rrezikun e zgjerimit të konfliktit.⁷ Ndërsa zëdhënësi i ministrisë së Jashtme greke theksoi se kjo është rezultat i implementimit selektiv të politikave të OKB-së në Kosovë.⁸ Në të njëjtën kohë nga Uashingtoni, zëdhënësi i Departamentit të Shtetit, Richard Boucher, do të bëjë presion edhe ndaj UÇK-së.

² Biljana Vankovska, *Perpektivat aktuale në Maqedoni*, Fondacioni Instituti Shoqëria e Hapur, Maqedoni, 2003, f. 19.

³ Ramë Buja, *Çështja e Kosovës dhe shkatërrimi i Jugosllavisë*, Prishtinë, 2007, f. 494.

⁴ Ратификуван Договорот за раграничување со Југославија, Нова Македонија, 2 март 2001.

⁵ The Guardian, *Guerillas threaten Balkan stability*, March 6, 2001.

⁶ The Daily Telegraph, *Balkan war fear as Bulgaria offers troops to Macedonia*, March 6, 2001.

⁷ The Guardian, *Buffeted in the Balkans*, March 6, 2001.

⁸ *Po aty*.

Ndërsa presidenti rus, Vladimir Putin, konsideronte se potenciali për ekstremizmin që po përhapet nga Kosova ishte në rritje. Paralajmërimi se Bullgaria do t'i dilte në ndihmë Maqedonisë, tani do të realizohej. Kryeministri bullgar, Ivan Kostov, më 8 mars 2001 do të vijë në Maqedoni që të ofrojë ndihmë diplomatike dhe ushtarake. Kështu Bullgaria, qindra tonë në armatim dhe municion do t'i dërgon në Maqedoni pas ratifikimit të marrëveshjes ushtarako-teknike me Maqedoninë.⁹ Megjithëse, Sekretari amerikan, Collin Powel, kishte deklaruar se SHBA-ja dhe Evropa bashkë kishin hyrë në Ballkan dhe bashkë do të dalin, përderisa, Sekretari i Mbrotjes Donald Rumsfeld, konsideronte se Ballkani është një pjesë e vështirë e botës për të ruajtur paqen.¹⁰ Edhe pse faktori ndërkombëtar reagoi shpejt në Maqedoni, me qëllim që mos të përsëritet rasti i gjakderdhjeve të mëdha sikurse në Kroaci, Bosnjë dhe Kosovë, por përsëri ofensiva e shpejtë diplomatike e tyre nuk e parandaloi zgjerimin e konfliktit.

Zgjerimi i konfliktit të armatosur, luftimet në Kumanovë dhe Tetovë

Përderisa faktori ndërkombëtar përpigje që të izolojë konfliktin dhe kthen paqen në vend, në fillim të marsit 2001 UÇK-ja do të shtrihet edhe nëpër vendbanimet e Kumanovës.¹¹ Vija e frontit më 14 mars 2001, do të shtrihet edhe në Tetovë.¹² Kjo shtrirje e UÇK-së vetëm për disa javë krijoi përshtypjen se diplomacia perëndimore se këto veprime luftarake nuk do të ishin jetëshkurtra.¹³ SHBA-ja menjëherë emëroi përfaqësues special, z. James Pardew, i cili më 14 mars 2001 do të takojë Emrush Xhemajlin, kryetar i Lëvizjes Popullore të Kosovës, pas zërave se ai ishte një nga organizatorët e UÇK-së në Maqedoni, duke kërkuar nga ai që të fokusohen në Kosovë dhe mos të përzihen në Maqedoni.¹⁴ Më 19 mars 2001 ministrat e Jashtëm të BE-së dhe Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Lordi Robertson, si dhe përfaqësuesi për Politikë të Jashtme dhe Siguri i BE-së, z. Javier Solana, u takuan në Bruksel me ministrin e Jashtëm të Maqedonisë, z. Kerim, në përpjekje për të elaboruar një strategji të koordinuar ndaj krizës në Maqedoni.¹⁵ Për t'u bërë presion palëve të involvuara në konflikt, më 22 mars 2001 të dërguarit e BE-së, Chris Patten dhe Javier Solana, vizituan

⁹ The Daily Telegraph, Nato acts to avert new Balkan war, March 9, 2001.

¹⁰ International Herald Tribune, Kosovo: NATO Takes Action, March 9, 2001.

¹¹ The Daily Telegraph, Albanian rebels bring Balkan war closer, March 16, 2001.

¹² The Times, Albanians take fight deeper into Macedonia, March 15, 2001.

¹³ The Daily Telegraph, 16 mars 2001.

¹⁴ The Guardian, Rebellious kinsmen upset mainstream Albanian politicians, March 16, 2001.

¹⁵ The Independent, Nato positions troops to "starve" Albanian rebels, March 20, 2001.

Prishtinën, ku patën bisedime të gjera me shefin e Administratës së OKB-së në Kosovë dhe udhëheqësit e shqiptarëve të Kosovës, Ibrahim Rugovën, Hashim Thaçin dhe Ramush Haradinajn, të cilët një ditë më vonë dolën me një deklaratë të përbashkët dhe i bënë thirrje kryengritësve shqiptarë në Maqedoni që të ndalojnë luftimet.¹⁶ Ana Lindh, ministre e Punëve të Jashtme të Suedisë, si kryesuese e BE-së në këtë gjashtëmujorësh, do të jetë në mbështetje të z. Solana në Shkup, e cila do të bëjë presion edhe mbi shqiptarët që të ulin armët.¹⁷

SHBA-ja dhe BE-ja kërkojnë avancimin e statusit të shqiptarëve në Republikën e Maqedonisë

Vetëm pas disa javëve pas shpërthimit të konfliktit të armatosur në Maqedoni, faktori ndërkombëtar i cili më tepër i bënte presion UÇK-së, tani kryesisht e zhvendosi presionin mbi autoritet shtetërore të Maqedonisë që të avancojnë statusin e shqiptarëve në vend. Kështu më 24 mars 2001, Sekretari i Shtetit të SHBA-së, Colin Powell, i rekomandoi qeverisë së Maqedonisë për të marrë në konsideratë ndryshimet kushtetuese që do të lejonin shqiptarët etnikë të marrin arsimin e lartë në gjuhën shqipe. Njëkohësisht, Powell paralajmëroi se masat e tepërta ushtarake të ndërmarra të autoriteteve maqedonase mund të armiqësojnë edhe më tepër shqiptarët etnikë në vend. Të ndodhur edhe nën presionin ndërkombëtar, autoritete maqedonase shpresonin se me veprime të shpejta ushtarake do të pastronin terrenin nga UÇK-ja, kështu më 24 mars 2001, qeveria ndërmori ofensive të fuqishme me të gjitha mjetet luftarake, si tokësore ashtu edhe ajrore. Kjo çoi që Lordi Robertson një ditë më pas të vizitojë Shkupin për të kërkuar nga qeveria që të tërhiqet nga sulmet dhe paralelisht të bëjë koncesione ndaj popullatës shqiptare.¹⁸ Sekretari i NATO-s e bartë qëndrimin e të gjithë qeverive të aleancës përfshi edhe të Britanisë së Madhe, që kërkonte nga presidenti Trajkovski për të qenë më të përmbajtur ndaj dhunës.¹⁹ Nga kjo ofensivë e qeverisë së Maqedonisë, u vranë civilë, si dhe mijëra shqiptarë lëshuan shtëpitë e tyre dhe u rëndua edhe më tepër situata humanitare. Kjo e shqetësonte faktorin ndërkombëtar të cilët kërkonin zgjidhje sa më të shpejtë. Kështu kryeministri britanik, Toni Blair, do të deklarojë para

¹⁶ The Guardian, Macedonia stands on edge of war, March 23, 2001.

¹⁷ The Times, Skopje holds fire as rebels change tactics, March 23, 2001.

¹⁸ The Times, Macedonia retaliates to seize rebel stronghold, March 26, 2001.

¹⁹ Evening Standard, Nato chief flies out to try to stop Macedonia sliding into war, March 26, 2001.

parlamentit britanik se Maqedonia ka filluar të ndërtojë shoqëri multietnike dhe nuk duhet të lejojmë polarizim të shoqërive sllave dhe asaj shqiptare.²⁰

Republikës së Maqedonisë i ofrohet Marrëveshja për Stabilizim dhe Asocim me BE-në

Shefi i politikës së Jashtme të BE-së, Javier Solana, më 2 prill 2001, arriti në Shkup në një përpjekje për të ndihmuar Maqedoninë dhe bashkësitë e saj etnike të gjejnë rrugëdalje nga kriza. Brukseli ofroi Marrëveshjen për Stabilizim dhe Asocim si hap të parë drejt anëtarësimit në BE. Dialogu ndëretnik shihej si një pjesë integrale e rrugës drejt anëtarësimit në BE. Bashkimi Evropian kërkesë kyçe kishte ndryshimin e Kushtetutës që të avancohej statusi i shqiptarëve.²¹ Sekretari i Jashtëm britanik, Robin Cook, do të vizitojë Shkupin më 5 prill 2001. Ai zhvilloi takime protokollare me kreun e shtetit me qëllim të gjetjes së një zgjidhjeje më të mirë për vendin.²² Robin Cook vlerësoi se ndryshimet kushtetuese duhet të jenë në atë kontekst që asnjë bashkësi mos të dominojë mbi tjetrën. Në këtë klimë të mjegullt politike, BE-ja me procedurë të përsheptuar më 9 prill 2001, ofroi të nënshkruhet Marrëveshja e Stabilizim-Asocimit në mes të BE-së dhe Maqedonisë në Luksemburg nga një delegacion multietnik nga Maqedonia.

Vizita e Sekretarit shtetëror të SHBA-së në Shkup, z. Powel, dhe ndihma amerikane

Sekretari i Shtetit të SHBA-së, Colin Powell, do të zhvillojë një turne diplomatike në Ballkan, të cilën e filloi me një vizitë në Shkup, më 13 prill 2001.²³ Z. Powell zhvilloi bisedime me presidentin Trajkovski dhe më vonë me ministrat e Jashtëm: të Shqipërisë, Bosnjës, Bullgarisë, Kroacisë, Greqisë, Hungarisë, Maqedonisë, Rumanisë, Sllovenisë, Turqisë dhe Jugosllavisë. Zyrtarët thanë se vizita e Powell i dha mbështetje qeverisë së presidentit Trajkovski, por synonte gjithashtu përsheptimin e dialogut midis pesë partive politike shqiptare dhe maqedonase për reformën kushtetuese të Maqedonisë. Për shkak të dëmeve nga luftimet në Maqedoni, SHBA-ja kishte premtuar 5.5 milionë dollarë, përveç 50 milionë dollarëve për programet civile të destinuara për të lehtësuar reformat. Pas zotit Powell për një vizitë dyditore për të ndihmuar dialogun multietnik në Shkup më 19 prill

²⁰ The Mirror, Life is just impossible our village is now dead, March 27, 2001.

²¹ The Guardian, 3 prill 2001.

²² The Independent, 6 prill 2001, Cook urges Macedonia to agree peace talks.

²³ Вечер, Уставот треба да го зајакне мултиетничка Македонија, 6 Април 2001.

2001, do të vijë z. Solana dhe do të takohet me presidentin Trajkovski, kryeministrin Ljubčo Georgievski dhe udhëheqësit e blloqeve të tjera politike. Pas këtyre vizitave të personaliteteve të larta tani politikanët vendas filluan të diskutonin në terma praktikë krijimin e një qeverie të koalicionit të zgjeruar me të gjitha partitë parlamentare.

Në vend të shpalljes së gjendjes së luftës nga ndërhyrja ndërkombëtare u formua koalicioni i zgjeruar qeveritar

Presidenti i Maqedonisë, z. Trajkovski më 2 maj 2001 do të zhvillojë takime në SHBA me presidentin Bush dhe sekretarin për Mbrojtje të SHBA-së, Donalld Ramsfeld. Uashingtoni siguroi se do të ndihmonte Maqedoninë në sferën politike, financiare dhe ushtarake, por gjithashtu SHBA-ja do të ofrojë ndihmë prej 10 milionë dollarëve për arsimin e lartë dhe 1.5 milion dollarë për trajnimin e policëve shqiptarë.²⁴ Të ndodhur ngushtë për shkak të zgjerimit të shtrirjes në terren të UÇK-së, kryeministri dhe presidenti i shtetit vazhdimisht donin që të shpallnin “gjendje lufte” për të koncentruar pushtetin te presidenti, i cili ishte me përkatësi maqedonase, por kjo nuk lejohej nga ndërkombëtarët.²⁵

Një përpjekje për të shpallë gjendje lufte qeveria do ta bënte më 8 maj 2001, megjithëse presidenti disi nuk e dëshironte këtë veprim.²⁶ Mirëpo në takimin e ministrave të Punëve të Jashtme të BE-së në Nyköping të Suedisë në fillim të muajit maj, ata do të kundërshtojnë këtë hap të rrezikshëm. Shefi i Politikës së Jashtme i BE-së, z. Javier Solana, rekomandoi krerët e shtetit se në vend që të flitet për gjendje lufte, më mirë të flitet për gjendje paqe.²⁷ Gjithashtu z. Solana kërkoi nga qeveria e Maqedonisë që të përmbahet maksimalisht nga sulmet ushtarake.²⁸ Z. Solana, nga Suedia do të shkojë drejtë në Shkup për të takuar kreun e shtetit, përderisa z. Robertson, Sekretar Gjeneral i NATO-s pritet të arrijë më 7 maj 2001.²⁹ Këta insistonin që mos të shpallej gjendje lufte me që mund të komplikohet edhe më tepër situata, sepse vetëm gjatë tre javëve të fundit nga luftimet e zhvilluara UÇK, kishte kapur rreth 320km² territor.³⁰ Më 13

²⁴ Gëzim Ostreni, Ushtria Çlirimtare Kombëtare, Dibër, 2014, f. 380.

²⁵ The Guardian, West's Troubleshooters rush to Macedonia, May 7, 2001.

²⁶ *Po aty*.

²⁷ John Philips, Macedonia Warlords and Rebels in the Balkans, I.B. Tauris, London-New York, 2004, f. 116.; Poashtu në: International Herald Tribune, Macedonian Rebels Bombarded as State of War Looms, May 7, 2001.

²⁸ Financial Times, EU bid to broker Macedonia peace, May 7, 2001.

²⁹ Flaka, *Armët të zëvendësohen me mjete politike*, 8 maj 2001,

³⁰ The Daily Telegraph, Rebels 'poised to strike anywhere in Macedonia, May 7, 2001.

maj 2001, u formua qeveria e zgjeruar në të cilën hynë të gjitha partitë parlamentare me ndërmjetësim ndërkombëtar.³¹ Bashkimi Europian është i vendosur që të gjejë zgjidhje sa më të shpejtë për konfliktin në Maqedoni, prandaj më 16 maj 2001 arriti në Shkup, një delegacion i BE-së, i udhëhequr nga Anna Lindh, ministre e Punëve të Jashtme e Suedisë, përfshi edhe komisionerin për çështje të jashtme, Chris Patten. Misioni i tyre ishte inkurajimi për dialog interetnik dhe autoritetet maqedonase duhej të caktonin një afat, që në samitin e BE-së në Gothenburg, në fillim të qershorit, duhet të shihej progresi në bisedimet ndëretnike.³² I shqetësuar me eskalimin e sërishëm të situatës, z. Solana në përpjekje për të ndalur hovin e luftimeve, do të vizitojë Shkupin më 28 maj 2001, dhe zhvilloi takime me kreun e shtetit. Ai konsideronte se të dy palët e thellojnë ndarjen më shumë.³³

Marrëveshja e Prizrenit në mes kreut të UÇK-së dhe partive politike shqiptare me ndërmjetësim ndërkombëtar

Në drejtim të uljes së tensionit në mes partive politike shqiptare dhe UÇK-së, përfaqësuesi special i OSBE-së, z. Richard Frowick, ndërmjetësoi për arritjen e një marrëveshjeje, e cila u anëshkrua në Prizren, më 24 maj 2001.³⁴ Shqiptarët tani do të flitnin me një zë dhe do të kishin pozitë më të fuqishme negociatore.³⁵ Ky bashkërendim në mes subjekteve politike shqiptare në Maqedoni dhe UÇK-së do të ndihmonte që me një qasje më pozitive të drejtoheshin para faktorit ndërkombëtar dhe vendor.³⁶ Reagimi ishte i menjëhershëm nga autoritetet maqedonase dhe faktorit ndërkombëtar.³⁷ Të gjithë kërkuan që të hidhet poshtë kjo marrëveshje, pasi kishin frikë se mund të ishte shkak për prishjen e qeverisë së zgjeruar që u formua disa ditë më herët. Z. Frowick ishte diplomat amerikan me përvojë që nga vitet e '60-ta dhe njohës i mirë i Ballkanit. Qeveritarët maqedonas

³¹ Bujar Muharemi, *Maqedonia në udhëkryq*, Tiranë, 2002, f. 48.

³² The Guardian, Albanian rebels to defy deadline, May 17, 2001.

³³ The Times, Spectators turn out for Macedonia's war in the sun, May 29, 2001.

³⁴ Muhamet Shabani, *Politika ekspansioniste e shteteve ballkanike ndaj trojeve shqiptare*, Ferizaj, 2014, f. 485; Po ashtu shih: Trajan Gocevski, Krizite vo nezavisna Republika Makedonija, Kultura, Skopje, 2010, f. 304; The Independent, Seven killed as Macedonia steps up rebel assault, May 25, 2001.

³⁵ Veton Surroi, *Libri i fluturave*, Koha, 2011, f. 143.

³⁶ Nazmi Maliqi, *Përsiatje politike*, Shkupi, Shkup, 2011, f. 179.

³⁷ Trajan Gocevski, Krizite vo nezavisna Republika Makedonija, Kultura, Skopje, 2010

tani nuk nguruan të shprehen se SHBA-ja gjithmonë ka qenë më afër luftëtarëve shqiptarë.³⁸

Vrasja e civilëve dhe në veçanti 10 anëtarët e familjes Zymberi

Gazetari Justin Huggler në gazetën *The Times*, më 5 qershor 2001 fillon shkrimin në këtë mënyrë: “Valbona Zymberi vdiq në agoni e tmerruar në spital larg nga shtëpia. Javët e fundit të jetës së saj i kaloi në një errësi të totale e mbledhur kruspull në një bodrum të ndyrë së bashku me 65 persona të tjerë derisa eksplodimet e bombardimeve dhe raketave fishkëllenin mbi kokat e tyre. (...) Valbona qëndronte në skaj të bodrumit, fshatarët mendonin se aty ishte më e sigurt ku i vendosen fëmijët e lodhur dhe të frustruar, mirëpo kur raketa e helikopterit maqedonas ra në atë skaj, ishin fëmijët ata të cilët u copëtu. Qefajete Zymberi, nëna e Valbonës rrëfeu kushtet e vështira në bodrum. Kur fshatarët mezi u futën nëpër atë qeli, ata i gjetën trupat, ku gjithë të vdekurit ishin anëtarët e familjes Zymberi. Selvie Zymberi kushërira e Qefajetes kishte vdekur, anash saj ishin dy trupat e fëmijëve të saj Mersimi 8-vjeçar dhe vajza e vogël 2-vjeçare, Isnija. Suzana Zymberi 23-vjeçare dhe Jonuz Zymberi 18, gjithashtu kishin qenë të vrarë. Zonja Zymberi tha edhe vajza 15-vjeçare Neale Zymberi vdiq pas gjysmë ore”.³⁹

Në një koment të editorialit të *The Independent*, më 5 qershor 2001, me titull: “Perëndimi nuk duhet t’i mbyll sytë në dhunën në Maqedoni”, ndër të tjera shkruan: “Rreth një e treta e qytetarëve të Maqedonisë janë shqiptarë. Në Maqedoninë Perëndimore ata përbëjnë shumicën. Në ato rrethana bëhet dyfish esenciale që qeveria doemos duhet të jetë e gatshme të tregojë vullnet t’i trajtojë shqiptarët si të barabartë. Kjo nuk është akoma çështje. Edhe më keq, qeveria ka gatishmëri të përdorë forcë kundër civilëve në përpjekje për të frenuar rebelët. Vdekja e fëmijëve pas bombardimit të bodrumit të tyre ku fshiheshin... është një tregim i një brutaliteti të paparashikueshëm që duhet doemos të lihet mbrapa... Evidenca nga Human Rights Watch dhe të tjerëve tregon se armëpushimi i arritur po abuzohet; burrat të cilët i lëshojnë fshatrat janë dërguar në stacione policore dhe janë rrahur brutalisht”.⁴⁰

³⁸ Isak Sherifi, *Tranzicioni politik dhe konfliktet në ish-Jugosllavi*, Tetovë, 20018, f. 126; Po ashtu shih në *The Financial Times*, Macedonian peace deal denounced, May 25, 2001.

³⁹ *The Times*, 5 qershor 2001.

⁴⁰ *The Independent*, The West should not turn a blind eye to the violence in Macedonia, June 5, 2001.

Shtrirja e UÇK -së në periferi të kryeqytetit dhe propozimi i Akademisë së Shkencave dhe Arteve të Maqedonisë për ndarje të shtetit

Hyrja e forcave të UÇK-së në fillim të qershorit 2001 në Haračinë, paralagje e kryeqytetit të Shkupit, propozimi i Akademisë së Shkencave të Maqedonisë për ndarje të shtetit dhe këmbim të popullatës, paraqiste rrezik potencial për shpërthimin e luftës civile.⁴¹ Ministrat e Jashtëm të Bashkimit Evropian në Bruksel, më 11 qershor 2001, shfaqën shqetësimin e tyre me zhvillimet e fundit në Maqedoni.⁴² Ministra e Jashtme Suedeze, Anna Lindh, e cila drejtonte mbledhjen, deklaroi se situata është skajshmërisht serioze dhe e tensionuar, si dhe BE-ja do të apelojë te qeveria e Maqedonisë që të përgjigjet proporcionalisht sulmeve të UÇK-së dhe se t'i japë të drejtat politike shqiptarëve brenda dy javëve.⁴³ Nga ana tjetër edhe blloku maqedonas filloi që të kuptojë rëndësinë e bisedimeve dhe ndërmjetësimin ndërkombëtar me që edhe ata e kuptuan se në të kundërtën shteti do të rrëshqiste në luftë qytetare.⁴⁴

Samiti në Suedi në mes BE-së dhe presidentit Bush

Shefi i politikës së Jashtme të BE-së, z. Javier Solana, do të deklarojë se më 13 qershor 2001, në Samitin e BE-së me presidentin amerikan, z. George W. Bush, në Suedi do të jepet mundësia që shtetet në fjalë të koordinojnë politikat e tyre për Maqedoninë.⁴⁵ Zoti Solana do të kërkojë nga presidenti Trajkovski që të demilitarizohet dhe shëtitë nëpër shtet që të fitojë mbështetje nga shqiptarët e moderuar për reformat e tij.⁴⁶ Pas Samitit të Suedisë në mes BE-së dhe presidentit Bush, Sekretari i NATO-s, George Robertson, dhe shefi i politikës së Jashtme të BE-së, z. Javier Solana, do të vizitojnë Shkupin, të cilët do të japin mbështetje procesit e paqes dhe do të kërkojnë që deri më 25 qershor 2001, takimin e radhës të ministrave të Jashtëm të BE-së të sjellin rezultate konkrete.⁴⁷

⁴¹ The Times, Rebels threaten to shell Skopje, June 11, 2001.

⁴² International Herald Tribune, Macedonia and Rebels Both Declare a Truce, June 12, 2001.

⁴³ The Independent, Macedonia calls ceasefire after rebels threaten to attack capitals airport, June 12, 2001.

⁴⁴ Dosta Dimovska, Makedonija najvisoka ubavina, Skopje, 2004, f. 251.

⁴⁵ *Po aty*.

⁴⁶ Trajan Gocovski, Krizite vo nezavisna Republika Makedonija, Kultura, Skopje, 2010, f. 474; Financial Times, Albanian rebels declare 24-hour ceasefire in Macedonia, June 12, 2001.

⁴⁷ The Independent, NATO leaders back plan to end fighting in Macedonia, June 15, 2001.

Gjithashtu presidenti i SHBA-së, z. Bush, deklaroi se duhet të luhet rol më i dukshëm dhe aktiv në Maqedoni, përderisa kryeministri britanik, z. Blair, deklaroi se: *“Historia jonë e angazhimit në atë pjesë të botës na ka mësuar neve se më mirë është të bëjmë përgatitjet për të stabilizuar situatën sesa të lëmë që ajo të eskalojë”*.⁴⁸

Shtrirja e UÇK-së në afërsi të Shkupit, seriozisht dha alarmin te ndërkombëtarët, gjatë Samitit të NATO-s me presidentin Bush në Suedi, ku mjaft i zëshëm ishte presidenti francez, z. Shirak, i cili gjatë paraqitjes në samit kërkoi që Aleanca të përgatitet për ndonjë intervenim eventual të tretë në Ballkan, për të mos toleruar valë të re të dhunës dhe jostabilitet regjional.⁴⁹

Zbarkimi i presidentit rus, Vlladimir Putin, më 17 qershor 2001 në Prishtinë dhe Beograd

Menjëherë pas Samitit në Gothenburg të Suedisë, ku u bisedua edhe për krizën në Maqedoni, papritur zbarkoi në Kosovë më 17 qershor 2001, presidenti rus Vlladimir Putin, e para vizitë nga viti 1991 e një presidenti rus.⁵⁰ Kjo vizitë e papritur në Prishtinë dhe Beograd erdhi menjëherë pas takimit të Lubjanës në Slloveni, në mes presidentëve të SHBA-së, z. Bush dhe atij të Rusisë, z. Putin.⁵¹ Presidenti rus Putin ditën e njëjtë në Beograd gjatë takimit me presidentin serb Koshtunica u shpreh se: *“Stabiliteti në rajon seriozisht është i rrezikuar nga jotoleranca nacionale, fetare dhe ekstremizmi, si dhe burimi i saj kryesor është Kosova dhe se duhet të bëjmë çmos që të çarmatosim terroristët”*.⁵²

BE propozon François Leotard, ish-ministër francez i Mbrojtjes si përfaqësues special për Maqedoni

NATO, BE dhe SHBA tani do të veprojnë konkretisht në terren duke marrë vendim për dërgimin e 5 000 forcave të NATO-s në Maqedoni, të cilët do të kenë mision të qartë dhe emërimin e përfaqësuesve specialë. Presidenti francez, z. Shirak, deklaroi se BE do të emërojë François Leotard, ish-ministër francez i Mbrojtjes.⁵³ Zoti Solana para Komitetit për çështje të

⁴⁸ The Guardian, Mixed signals on Macedonia, June 14, 2001.

⁴⁹ The Telegraph, Bush is Upstaged by Balkan crises, June 14, 2001.

⁵⁰ The Guardian, Putin spurns ethnic Albanian aspirations, June 18, 2001.

⁵¹ *Po aty*; Nato policy in Kosovo attacked by Putin after summit, June 18, 2001. The Times

⁵² International Herald Tribune, Putin, on Surprise Stop in Kosovo, Casts Critical Eye on NATO's Work, June 18, 2001.

⁵³ Financial Times, Special envoy for Skopje to oversee reforms, June 18, 2001.

Jashtme të Parlamentit Evropian deklaroi se kjo javë është kritike, para se shteti të shkojë në luftë civile.⁵⁴ Z. Solana do të udhëtojë menjëherë më 20 qershor 2001, për në Shkup që të gjejë një zgjidhje për dalje nga situata. Sekretari shtetëror amerikan, Colin Powell, do të njoftojë opinionin se NATO do të dërgojë trupat e saj në Maqedoni, të cilat do të vendosin pika të grumbullimit të armëve ku do t'i dorëzojnë ushtarët e UÇK-së.⁵⁵ Vendimi i NATO-s pritet që të merret vetëm pas disa ditëve dhe e njëjta forcë do të udhëhiqet nga britanikët.⁵⁶ Garnitura politike maqedonase nuk ishin të kënaqur me mënyrën e zhvillimit të bisedimeve me ndërmjetësimin ndërkombëtar dhe sipas tyre duhej që përfaqësuesit e partive politike shqiptare të komunikojnë direk me ato maqedonase për të gjetur zgjidhje.⁵⁷

Prishja e njëanshme e armëpushimit nga qeveria e Maqedonisë - ofensiva ndaj Haraçinës dhe shqetësimi i ndërkombëtarëve

Përkundër angazhimit ndërkombëtar për tejkalimin e krizës, qeveria e Maqedonisë, më 22 qershor 2001 do të prishë armëpushimin 11 ditësh, duke ndërmarrë ofensivë të fuqishme luftarake me të gjithë arsenalin luftarak, tokësor, artilerik dhe ajror, përfshi edhe helikopterët luftarak ukrainas.⁵⁸ Menjëherë do të reagojë Sekretari Gjeneral i NATO-s, Lordi Robertson, se rifillimi i luftimeve është çmenduri e plotë.⁵⁹ Ndërsa, shefi i politikës së Jashtme dhe Sigurisë së Bashkimit Evropian, Javier Solana, do të mbërrij në Shkup më 23 qershor 2001. Në një takim të nxehtë me presidentin Boris Trajkovski, arriti mezi ta bind qeverinë ta ndërprej ofensivën ushtarake dhe t'i rikthejë bisedimet me liderët politikë shqiptarë. Ministrat e Jashtëm të BE-së do të takohen në Luksemburg, më 25 qershor 2001, për të vendosur se si të konsolidohet armëpushimi. Përfaqësuesi i NATO-s, Pieter Feith, dhe ambasadori britanik, Mark Dickinson, në Haraçinë arritën marrëveshje me UÇK-në për të lëshuar fshatin. Zoti Solana, më 24 qershor 2001, do të deklarojë se është arritur armëpushim në mes forcave qeveritare të Maqedonisë dhe kryengritësve shqiptarë që e mbajnë nën kontroll Haraçinën.⁶⁰ Në bazë të marrëveshjes, ushtarët e UÇK-së do të duhet që të zhvendosen nga Haraçina në fshatin Matejçë.⁶¹ Ata ranë dakord

⁵⁴ The Guardian, Nato ready to send in 3000 troops, June 21, 2001.

⁵⁵ The Daily Telegraph, Paras to lead Macedonia peace force, June 21, 2001.

⁵⁶ The Guardian, War fears as talks falter in Balkans, June 22, 2001.

⁵⁷ Dosta Dimovska, Makedonija najvisoka ubavina, Skopje, 2004, f. 257.

⁵⁸ The Times, Macedonian attack poses threat to international airport, June 23, 2001.

⁵⁹ The Telegraph, Macedonia shatters ceasefire, June 23, 2001.

⁶⁰ The Independent, Macedonia edges away from the brink of war, June 25, 2001.

⁶¹ International Herald Tribune, Macedonia Claims a Local Victory, June 25, 2001.

që UÇK-ja të marrë me vete të gjithë armatimin gjatë tërheqjes. UÇK-ja do të respektojë marrëveshjen e lartshënuar dhe do të tërhiqet nga Haraçina nën shoqërim të fuqishëm të NATO-s, pas katër ditëve të luftimeve të rënda.⁶² Kjo krijoi revoltë të fuqishme te blloku maqedonas.⁶³ Disa paramilitarë dhe rezervistë maqedonas të shoqëruar me turmën e rreth 5 000 demonstruesve do të mblidhen para Parlamentit të Maqedonisë dhe do të futen dhunshëm brenda, do të krisin me armë duke akuzuar kreun e shtetit se kanë lëshuar pe ndaj presionit ndërkombëtar.

Ministrat e Punëve të Jashtme të BE-së, më 25 qershor 2001, sipas planifikimit do të mbajnë takimin e radhës në Luksemburg me ministrin e Punëve të Jashtme të Maqedonisë, Ilinka Mitreva.⁶⁴ BE-ja do të emërojë zyrtarisht François Leotard si përfaqësuesin e saj special për Maqedoni.⁶⁵ Ndërsa komisioneri për Marrëdhënie të Jashtme të BE-së, Chris Patten, do të jetë mjaft i prerë në paraqitjen e qëndrimit të BE-së ndaj kreut të shtetit se nuk do të ndihmohet me që edhe ata paratë të cilat janë të pakta ata i harxhojnë për bomba dhe raketa.⁶⁶

Aktiviteti i përfaqësuesve permanentë të BE-së në Maqedoni, François Leotard, atij të SHBA-së për Maqedoni, James Pardew Vendimi i NATO-s për dërgimin e forcave në Maqedoni

Ambasadorët e NATO-s në Bruksel, më 29 qershor 2001, do të aprovojnë planin për dërgimin e mbi 3 000 ushtarëve në Maqedoni, të quajtur si “Korrja e Domosdoshme” (Essencial Harvest).⁶⁷ Trupat e NATO-s do të udhëhiqen nga britanikët, në krye të së cilës do të jetë Brigada e 16 Sulmuese Ajrore e vendosur në Colchester.⁶⁸ Përfaqësuesi special i Administratës amerikane për Maqedoni, z. James Pardew, do të arrijë në Shkup, më 1 korrik 2001, i cili vetëm disa orë pas arritjes ishte dëshmitar i vazhdimit të luftimeve. Ndërhyrja e fuqishme e faktorit ndërkombëtar,

⁶² Киро Глигоров, Македонија е се што имаме, Култура, Скопје, 2002, f. 593. ; Shih po ashtu në: The Daily Telegraph, Macedonian Slavs riot over NATO peace deal, June 26, 2001.

⁶³ Петар Поповски, Крваво Досие, Том Втори, ДНИД Македонско Сонце, Скопје, 2006, f. 645; Shih po ashtu në: The Guardian, Macedonian fury as tanks stop rolling, June 27, 2001.

⁶⁴ International Herald Tribune, Rebels Leave Skopje Suburb As EU Presses For Settlement, June 26, 2001.

⁶⁵ The Independent, EU tells Macedonia: No aid if fighting resumes, June 26, 2001.

⁶⁶ Po aty.

⁶⁷ The Times, Skopje leaders banks on deal, June 30, 2001.

⁶⁸ The Times, Briton will lead Nato troops, July 2, 2001.

SHBA-së, BE-së, NATO-s rezultoi që sërish më 5 korrik 2001, të arrihet armëpushim në mes forcave qeveritare dhe UÇK-së.⁶⁹

Marrëveshja u nënshkrua nga shefi i Shtabit të Armatës së Maqedonisë, Pande Petrovski dhe nga udhëheqësi i UÇK-së, Ali Ameti, në Prizren.⁷⁰ Pajtimi për armëpushim është bërë nga dy marrëveshje të lidhura në mes veti, njëra në mes UÇK-së dhe NATO-s, ndërsa tjetra në mes Armatës së Maqedonisë dhe NATO-s, nga ndërmjetësuesi i NATO-s, Pieter Feith.⁷¹ Përfaqësuesit specialë, të BE-së z. Leotard dhe ai i SHBA-së z. Pardeu, më 15 korrik 2001 u takuan përsëri me presidentin Boris Trajkovski për të diskutuar agjendën dhe modalitetet e bisedimeve të ardhshme.⁷²

Mirëpo me ndihmën e përfaqësuesit special të NATO-s, Pieter Feith, më 24-25 korrik 2001, do të arrihet që përsëri të rikthehet armëpushimi, duke e bindur UÇK-në të kthehet në linjat luftarake që ishin para 5 korrikut 2001 kur u vendos armëpushimi.⁷³ Përfaqësuesit e NATO-s gjithë kohën ishin në kontakt me përfaqësues të lartë të UÇK-së, respektivisht z. Feith zhvillonte bisedime me Ali Ametin në Kosovë.⁷⁴ Për shkak të seriozitetit të situatës, menjëherë më 25 korrik 2001, në Maqedoni do të vijnë, Lordi Robertson dhe z. Solana, për të biseduar me presidentin Trajkovski. Për shkak të akuzave të hapura që bëjnë përfaqësuesit qeveritar ndaj faktorit perëndimor, përfaqësuesi i lartë i NATO-s në Shkup, Hans-Jorg Eiff, do t'i dërgojë një letër kryeministrit Georgievski, për të shprehur shqetësimin serioz, duke i dhënë vërejtje se qëndrimet si të zëdhënësit të qeverisë, nuk promovojnë raporte të mira ndërmjet vendit tuaj dhe NATO-s.⁷⁵ Ndjenjat anti-perëndimore të popullata maqedonase vazhdojnë të manifestohen nëpër demonstrata agresive duke kërkuar largimin e NATO-s dhe ndërmjetësuesve evropianë dhe amerikanë, z. Leotard dhe Pardew.⁷⁶

⁶⁹ The West Street Journal Europe, Macedonian and Albanian rebels agree to cease-fire, July 6-7, 2001.

⁷⁰ The Daily Telegraph, Albanian rebels and Macedonian army sign ceasefire deals, July 6, 2001.

⁷¹ The Guardian, Macedonia's guns due to stop, July 6, 2001.

⁷² The West Street Journal Europe, Militants clash with troops in Macedonia, July 20, 2001.

⁷³ Petrit Mënaj, Shqiptarët në Maqedoni para sfidave për identitet, 2008, f. 193; The Times, Britons urged to leave Macedonia, July 26, 2001.

⁷⁴ Gëzim Ostreni, Dëshmia e Gjeneralit, Tetovë, 2011, f. 67; Shih po ashtu: The Guardian, Nato chief's rescue dash to "critical" Macedonia, July 26, 2001.

⁷⁵ The Guardian, Nato chief's rescue dash to "critical" Macedonia, July 26, 2001.

⁷⁶ Financial Times, Macedonian leaders in talks, July 30, 2001.

Zhvillimi i negociatave në Ohër me ndërmjetësim ndërkombëtar

Në qytetin e Ohrit kishin rifilluar bisedimet mes palës maqedonase dhe shqiptare me ndërmjetësimin ndërkombëtar të përfaqësuar nga z. Pardew dhe Leotar të përforcuar vazhdimisht edhe me ardhjen në vend të z. Solana, por zhvilloheshin me shumë vështirësi për shkak të incidenteve në terren dhe moslëshimit pe ndaj kërkesave shqiptare.⁷⁷ Përkrahja e qeverisë proruse e Ukrainës që i jepte Maqedonisë, i minonte bisedimet për paqe. Në ndërkohë z. Solana u takua me ministrin e Jashtëm të Ukrainës, për të biseduar për ndërprerjen me furnizim të Maqedonisë me armë, ngaqë ajo ishte burimi kryesor i mjeteve ushtarake muajve të fundit.⁷⁸ Po ashtu edhe SHBA-ja vazhdimisht bënte presion mbi qeverinë e Ukrainës që të ndërpret dërgimin e aviacionit luftarak dhe mjeteve të tjera në Maqedoni.⁷⁹ Vetëm prezenca e vazhdueshme e përfaqësuesve të lartë të NATO-s, BE-së dhe SHBA-së e mbante shtetin bashkë dhe mos të rrëshqetë në luftë civile që në heshtje e kërkonte krahun radikal maqedonas duke mos ju bindur faktorit ndërkombëtar.⁸⁰

Dyshimet te faktori ndërkombëtar do të rriten edhe tepër, kur tani duhet të nënshkruhet marrëveshja politike e ndërmjetësuar nga vetë ata, forcat qeveritare pa pasur nevojë që të komplikojnë situatën, në orën 05:00 të mëngjesit, më 7 gusht 2001, do të vrasin pesë ushtarë të UÇK-së në gjumë në një shtëpi në Shkup. Kjo le të kuptohet se një fraksion radikal i qeverisë dëshiron ta minojë të gjithë procesin e negociatave të udhëhequra nga euroamerikanët.⁸¹ Por BE dhe NATO, nuk do të lëshojnë pe ndaj këtyre dredhive të krahut radikal maqedonas, meqë arritja e paqes në Maqedoni ishte mjaft me rendësi për Perëndimin, pasi ekzistonte rreziku potencial që kjo pjesë e Ballkanit mund të përfshihet në valë të re të destabilizimit.⁸² Në shenjë hakmarrjeje për vrasjen e 5 ushtarëve të UÇK-së në Shkup, UÇK më 8 gusht 2001, do të vras 10 policë maqedonas në rrugën Shkup-Tetovë. Shefi i Shtatmadhorisë së Maqedonisë, Pande Petrovski, pas kësaj humbjeje të ushtarëve dha dorëheqje dhe në vend të tij u emërua zëvendësi i tij deri tani, Metodi Stamboliski. Armata e Maqedonisë do të aktivizohet këto ditë fuqishëm me të gjithë arsenalin luftarak që ka, duke bombarduar në mënyrë joproporcionale nëpër vendbanime shqiptare dhe për pasojë do të humbin

⁷⁷ The Telegraph, Minister is ambushed as peace talks falter, July 30, 2001.

⁷⁸ Financial Times, Solana steps up pressure on Skopje, August 6, 2001.

⁷⁹ The West Street Journal Europe, Breakthrough Reached in Macedonian peace talks, August 6, 2001.

⁸⁰ The Independent, Peace talks fail to stop partition in Macedonia, August 6, 2001.

⁸¹ The Daily Telegraph, Police kill five rebels in Skopje dawn raid, August 8, 2001.

⁸² The Financial Times, Key issues still unresolved in Macedonia, August 7, 2001.

jetën shumë civilë shqiptarë, përfshi edhe fëmijë.⁸³ UÇK-ja vrau më 10 gusht 2001, përsëri 8 ushtarë maqedonas dhe 10 i plagosi në fshatin Luboten, në afërsi të Shkupit.⁸⁴ Qeveria e Maqedonisë, në shenjë hakmarrje gjatë 11 dhe 12 gushtit 2001, fshatin Luboten të Shkupit do ta sulmojë nga të gjitha anët, ajri dhe toka nën pretekstin se ka ushtarë të UÇK-së, ndërsa në fakt aty kishte vetëm civilë mbi të cilët u bë masakër.⁸⁵ Përfundimisht më 12 korrik 2001, qeveria e Maqedonisë, shpalli armëpushim të njëanshëm me UÇK-në, që do të hynte në fuqi në 19:30 ditën e njëjtë.⁸⁶ Shpalljes së armëpushimit nga qeveria e Maqedonisë i parapriu edhe takimi në mes përfaqësuesit special të NATO-s, Pieter Feith, dhe presidentit të shtetit, z. Trajkovski, për të bindur që të ndërpriten luftimet.⁸⁷

Faktori ndërkombëtar me presion të fuqishëm e detyroi kreun e shtetit dhe përfaqësuesit politikë shqiptarë që të nënshkruajnë Marrëveshjen Kornizë.⁸⁸ Marrëveshja politike e arritur nga negociatat e zhvilluara në qytetin e Ohrit, me ndërmjetësim të faktorit ndërkombëtar, do të nënshkruhet në Shkup më 13 gusht 2001, në orën 17:30 te rezidenca e presidentit të Maqedonisë, z. Trajkovski, në prezencë të përfaqësuesve ndërkombëtarë, z. Roberston, Sekretar Gjeneral i NATO-s, Javier Solana, shef i Politikës së Jashtme dhe Sigurisë së BE-së, përfaqësuesit special të BE-së, z. Fransoa Leotard dhe përfaqësuesit special të SHBA-së, z. James Pardew.⁸⁹ Negociatat zgjatën rreth dy muaj dhe ishin shumë të vështira.⁹⁰ Gjithashtu faktori ndërkombëtar do të jetë pjesë aktive e implementimit të kësaj marrëveshjeje.⁹¹

Periudha e grumbullimit të armëve nga kryengritësit shqiptarë duhej të bëhej nga trupat e NATO-s, me një afat kohor 30 ditësh.⁹² Trupat britanik nën komandën e brigadier Barney White-Spunner, do të formonin Shtabin Kryesor në Shkup. Më 19 gusht 2001 pasi NATO mori vendim për dërgimin e trupave në Maqedoni, në Shkup do të vine komandanti i suprem i forcave aleate për Evropë, gjenerali Joseph Ralston, për të parë nëse ishin krijuar kushtet që të fillonte aksioni i mbledhjes së armëve.⁹³ Lideri i UÇK-së Ali

⁸³ The Guardian, Macedonian jets bombs Albanian rebels, August 10, 2001.

⁸⁴ The Daily Telegraph, Blast deaths outrage Macedonia, August 10, 2001.

⁸⁵ The Independent, Conflict dogs Macedonia peace deal, August 13, 2001.

⁸⁶ The Financial Times, Macedonia ceasefire lifts hopes for peace, August 13, 2001.

⁸⁷ The Guardian, Skopje stops guns for truce signing, August 13, 2001.

⁸⁸ International Herald Tribune, Macedonia Rivals Sign Peace Accord, August 14, 2001.

⁸⁹ The Guardian, Macedonians sign peace deal, August 14, 2001.

⁹⁰ Dosta Dimovska, Makedonija najvisoka ubavina, Skopje, 2004, f. 262.

⁹¹ Перспективите на Рамковниот Договор, Институт за отворено општество, Скопје, 2001, f. 26.

⁹² The Independent, Nato waits to be convinced of ceasefire, August 14, 2001.

⁹³ Evening Standard, Troops land in Skopje as new fighting starts, August 20, 2001.

Ameti deklaroi më 19 gusht 2001 se: *“Lufta ka përfunduar dhe se do t’i dorëzojnë armët te forcat e NATO-s të udhëhequra nga britanikët”*.⁹⁴ Kjo ishte garancia më e mirë që morën ndërkombëtarët nga UÇK-ja me që vetë kreu i saj, z. Ameti, e nënshkroi marrëveshjen me NATO-n për dorëzimin e armëve.⁹⁵ Aksioni i grumbullimit të armëve nga UÇK-ja do të vazhdojë deri në fund me dinamikën e paraparë.⁹⁶

Paralelisht me grumbullimin e armëve nga UÇK-ja, Parlamenti i Maqedonisë duhet të fillojë miratimin e ndryshimeve kushtetuese, respektivisht inkorporimin e Marrëveshjes Kornizë. Për këtë arsye, Lord Robertson, më 29 gusht 2001, do të fluturojë për në Shkup, ku kërkoi që Parlamenti të ratifikojë marrëveshjen. Menjëherë pas Lordit Robertson, Maqedoninë do ta vizitojë sekretari i Jashtëm britanik, Jack Straw, i cili u takua me liderët e partive maqedonase dhe shqiptare për të bërë presion që marrëveshja të respektohet dhe të fillojë faza e parë e ratifikimit në Parlament.⁹⁷ Z. Straw kërkoi nga qeveria që të implementohet marrëveshja për të siguruar se reformat do të kryhen, përfshi edhe përfaqësimin më të madh të shqiptarëve në polici.⁹⁸ Në ndërkohë më 30 gusht, major-gjeneral Gunnar Lange, komandanti danez i operacionit, nëpërmjet një letre do të njoftonte presidentin Trajkovski se misioni kishte mbledhë më shumë se 1/3 e armëve nga UÇK-ja.⁹⁹ Kështu nën presionin ndërkombëtar u detyrua që më 31 gusht të thirret mbledhja e Parlamentit të Maqedonisë për ratifikim të Marrëveshjes Kornizë.¹⁰⁰ Presidenti Trajkovski iu drejtua deputetëve duke kërkuar miratimin e Marrëveshjes, ose të ballafaqohen me luftë të përgjithshme. *“Kjo Marrëveshje nuk është perfekte. Asnjë e tillë nuk mund të jetë. Mirëpo, kjo është më e mira që mund të kemi tani. Alternativa tjetër është luftë e përgjithshme”*.¹⁰¹ Kështu ratifikimi i Marrëveshjes së Ohrit nga Parlamenti i Maqedonisë shënoi zyrtarisht fundin e konfliktit të armatosur.

⁹⁴ Ришард Билски, Пожари над Тетово, Култура, 2002, f. 135; Shih po ashtu në: The Daily Telegraph, Macedonian war is over, pledges rebel leader, August 20, 2001.

⁹⁵ Gëzim Ostreni, *Dëshmia e Gjeneralit*, Tetovë, 2011, f. 72.

⁹⁶ John Philips, *Macedonia Warlords and Rebels in the Balkans*, I.B. Tauris, London-New York, 2004, f. 136.; Poashtu në: The Daily Telegraph, Rebel weapons handover marks ‘end of war’, August 28, 2001.

⁹⁷ *Po aty*.

⁹⁸ The Times, Straw says troops will not be stuck in Macedonia, August 31, 2001.

⁹⁹ The Daily Telegraph, Macedonia: so far, so good, August 31, 2001.

¹⁰⁰ The Times, Slav protesters try to stop debate over peace deal, September 1, 2001.

¹⁰¹ The Daily Telegraph, Back peace plan or face all-out war, MPs warned, September 1, 2001.